

Coğrafi İşaretli Türk ve İtalyan Fındıklarının İncelenmesi¹

Mehmet Taş²

İlkay Yılmaz³

Özet

Coğrafi işaret; belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işarettir. Sınai mülkiyet haklarından biri olan Coğrafi İşaret kavramı Türkiye ve Avrupa açısından önemli bir kavramdır. Coğrafi işaret tescil süreçleri; yönetmelikler, tüzükler, kanun maddeleri ve buna benzer yasal mevzuatlarla ilerlemektedir. Fındık; dünyada, bademden sonra en fazla yetiştiriciliği yapılan üründür. Türkiye; fındık üretimi ve ihracatı bakımından anavatan konumundadır. Bu çalışmada dünyanın büyük bir oranla talebini karşılayan, ihraç edilen ve coğrafi işaret tescilli almış olan Giresun Tombul Fındığı ile AB üyesi olan İtalya'da coğrafi işaret tescilli alan Nocciola del Piemonte/Nocciola Piemonte fındığının bazı özellikleri ve coğrafi işaret kavramı irdelenmiştir.

GİRİŞ

Coğrafi işaret bir ürünün kendine özgü belirgin bir niteliği olan veya kök açısından bağlı bulunduğu yöre, bölge ve alan veya ülke ile çok kuvvetli bağları bulunan aynı zamanda özdeşleşmiş ürünlerin taminini gösteren işarettir. Coğrafi işaretler bakıldığında Menşei Adı veya Mahreç İşareti olmak üzere ikiye ayrılır. Coğrafi İşaretleme Gıda, Tarım, El sanatları, Maden, Sanayi gibi pek çok alanda konu olabilmektedir. Ticari faaliyet içinde bulunan işletmelerin tam anlamıyla Cİ ürünlerin uygulanabilirliği

1 Bu çalışma Mehmet TAŞ'ın Master tezinden üretilmiştir.

2 Unilever Food Solutions Turkey Executive Chef, chefmehmettas@gmail.com

3 Doç. Dr., Ankara- Başkent Üniversitesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü Bşk. Yrd. ilkayyilmaz@baskent.edu.tr

ve sürdürülebilirliği aynı zamanda uluslararası piyasada nitelik kazanması oldukça önem arz etmektedir.

Türkiye’de Cİ tescil Strateji belgesi 4 Temmuz 2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu maddenin yürürlüğe girmesindeki temel amaç “Coğrafi işaretli ürünlerin ulusal ve uluslararası alanlarda en etkin ve yetkin bir biçimde korunması, Cİ sistem halkasının oluşturup ürüne katma değer sağlamak ve daha da güçlendirmek, bununla birlikte toplum tarafından kabul görmüş kuvvetli bir kalkınma sistemini kurmayı amaçlamaktır. Coğrafi işaret kavramı Türkiye için yeni bir kavrama olmakla birlikte, Dünyada ilk kullanımı 20. yy başlarında bir Avrupa ülkesi olan Fransa’da görülmüştür. Coğrafi işaretli ürünlerin tescili AB üyesi olan ya da olmayan ülkelerin birbirine yakın prodesürlerle gerçekleşmektedir. Yasal tüzükler ve yönetmelikler gereğince Coğrafi İşaret (Cİ) için öncelikle kendi Ülkelerinde bulunan ulusal otoritelere başvuru yapılması zorunludur.

Coğrafi işaretleme, ürünün tanımı ve ayırt edici özellikleri belirtilmektedir. Bu özellikler arasında olan aroma özellikleri oldukça geniş ve özellikli olmayan ifadeler ile anlatılmaktadır. Bu araştırma kapsamında incelenen Giresun Tombul Fındığının coğrafi işaret sicil belgesinde aromatik nitelikleri şu şekilde ifade edilmektedir: “*Kendine özgü tat ve lezzette, çok lezzetli, natürel iç veya kavrulup yendiğinde damakta bıraktığı kendine özgü aroması, tadı diğer çeşitlerde olmayan farklı bir özelliğidir.*”. (<https://www.ci.gov.tr/>, 2020). Benzer şekilde, incelenen diğer yabancı fındık türü olan İtalyan “Nocciola del Piemonte/Nocciola Piemonte” ürünlerinin aromatik karakteristikleri ise aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır: Nocciola del Piemonte/Nocciola Piemonte “*Nocciola del Piemonte PGI, küre şeklindedir ve boyut olarak düzgün değildir. Kabuğu orta kalınlıkta, donuk kahverengidir ve çok sayıda çizgilidir. Tohumlar şekil olarak değişir (alt-küresel, tetrahedral ve bazen oval) hassas ve uzun ömürlü bir tada sahip kompakt ve gevrek bir kıvamlıdır. Kavrulduktan sonra fındık kolayca kabuklanabilir.*” (<https://www.italianfoodexcellence.com/>, 2020). İkisi de coğrafi işaretleme tescili almış olan fındık türlerinin aromatik niteliklerinin temel bilimler seviyesinde saptanması ve özellikle volatile (uçucu) bileşiklerin ve aminoasitlerin ileri analiz yöntemiyle belirlenmesi ayırt edici özelliklerinin belirlenmesi açısından önemlidir.

Bu çalışmada coğrafi işaret almış Türk ve İtalyan fındıklarının uçucu bileşik içerikleri ve aminoasit oranlarının ortaya konulması amaçlanmış ve kendilerini diğer türlerden ayırdığına inanılan aromatik ve aminoasit kompozisyonunun karşılaştırılması incelenmesi amaçlanmıştır.

1. COĞRAFI İŞARET TANIMI, ÖNEMİ, ETKİLERİ VE DURUMU

1.1 Coğrafi İşaret Kavramı

Coğrafi işaret (Cİ) kavramı ve tarihçesi oldukça çok eskiye dayanmaktadır. Coğrafi işaret; M.Ö. Mısır'da bulunan Mısır piramitlerin yapım aşamasında kullanılan dayanıklı tuğlaların ve taş kalitesinin belirtilmesinde bunun yanında, M.Ö. 7 yy. Yunanistan'ın en kuzeyinde bulunan Thassos Adasında bağcılık ve şarapçılığın gelişmiş olması ve şarap ve üzüm kalitelerinin işaretlerinin göstergesi olarak kabul edilmektedir (Karabulak, 2016). Parmigiano Reggiana ve Comté peyniri gibi Cİ'nin kullanımı 13. yüzyıla kadar dayandığı ayrıca bilinmektedir. Fransız hükümeti tarafından hazırlanan yasa ve yönetmeliklerince “köken adı” korunan ve üretimi büyük bir özveri ile denetlenmesi sağlanan başta Roquefort peyniri, Fransa'da 1070 yılından bu yana koruma altına alınmıştır (Tekelioğlu, 2019). Dolayısıyla Roquefort peyniri 1070 yılında beri koruma altında olup bu özel peynirin üreticilerine 1407 yılından Fransız Kralı VI. Charles tarafından koruma verilmiştir, yine “Toulouse” Paramentosu tarafından 31 Ağustos 1666 tarihli kararı ile Sahte Rokfor üreticilerine yönelik cezalandırılması maddesi ön görülmüştür.

Fransa'da Tarım ve Gıda ürünleri kalitesi kapsamında ürünün tanınması ve Sertifikasyonu ile ilgili bir takım yönetmelik ve maddeler çok eskiye dayandığını görülmektedir (Tekelioğlu, 2019).

Türkiye'de Cİ tescil Strateji belgesi 4 Temmuz 2015 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu maddenin yürürlüğe girmesindeki temel amaç “Coğrafi işaretli ürünlerin ulusal ve uluslararası alanlarda en etkin ve yetkin bir biçimde korunması, Cİ sistem halkasının oluşturup ürüne katma değer sağlamak ve daha da güçlendirmek bununla birlikte toplum tarafından kabul görmüş kuvvetli bir kalkınma sistemini kurmayı amaçlamaktır” (TPK, 2015) Ardından Nisan 1994 yılında imzalanmış olan Cİ ilgili yönetmelik maddeleri fikri mülkiyet hakkı olarak belirtilen TRIPS Anlaşmasından sonra 1995 ve 555 sayılı “coğrafi işaretli ürünlerin Korunması ile ilgili Kanun Hükmünde Kararname'yi (KHK) uygulamasına başlanmıştır. Daha sonra bu KHK 10 Ocak 2017 yılından 6769 Sayılı “Sınai Mülkiyet Kanunu'na bırakmış son olarak 10 Ocak 2018 tarihindeki yasal düzenleme ile “Amblem Yönetmeliği” olarak Türkiye'de Cİ bilinmeye başlanmıştır (Tekelioğlu, 2019).

Gastronomi sadece yiyecek ve içeceklerle sınırlı bir bilim dalı değildir. Bu kavram içerik bakımından antropoloji, sosyoloji, fizyoloji, ekonomi, ziraat, turizm, kimya, tıp ve diğer teknolojiler gibi farklı alanları içine alan özel bir alandır (Akbaba ve Kendirci, 2016). Günümüzde yeni üretim süreçleri ve

ürünler tüketicileri belli bir noktada farklı tercihler yapmaya sevk etmektedir. Bu gibi gelişmeler veya yenilikler ise Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları (FSMH) ile korunmaktadır. Patent ve Telif Hakları bilgi, yoğun yaratıcı çabaların ürünü olan buluşlar ve eserleri korurken, aynı kapsamda marka ve coğrafi işaretler girişimcilik çabaları ile ilgili FSMH olarak gruplandırılabilir (<https://www.telifhaklari.gov.tr/>, 2019) Geleneksel olarak gıda ve El sanatları alanında üretim ve sürdürülebilirliği açısından Coğrafi işaret etiketi almış olması elzemdir. Coğrafi İşaretleme işlemi Başta Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin ağırlıklı olarak ürüne Katma değer sağlamak için işleme konulması oldukça önemlidir. Bu etiketleme işleminin tanımlanması yapılırken ürünün gerek duysal gerek diğer bileşiklerinin ön plana çıkarılması açısından bir takım işleme teknik ve yöntemleri, kimyasal, fiziksel ve mikrobiyal özellikleri dikkate alınmaktadır (Dikici vd.,2013).

Şekil 1.1: Türkiye’de Coğrafi işaret, Menşei, Mahreç ve Geleneksel Tescil İşaretleri

Kaynak: (www.turkpatent.gov.tr, 2019).

1.1.1 Menşei adı

Menşei adı, ürün genel yapısı ve kendine özgü belirli bir coğrafik alana bağlı olarak doğal veya beşeri özelliklerinin kaynaklanıyorsa bu süreçte Coğrafi İşaretleme “Menşei Adı” olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte esas alınan kriter ürünün üretimi, işlenme süreci ve diğer içinde bulunduğu teknik yöntemleri aynı zamanda belirtilen Coğrafi alan sınırları içerisinde yapılması gerekmektedir. Bu bakımdan Menşei Adı olarak tanımlanan ürünlerin bağlı buldukları yöre ile bağları oldukça güçlüdür (Çalışkan vd., 2010). (<https://www.turkpatent.gov.tr>, 2018).

Tescilli Meşe Adı (Protected Designation of Origin. PDO): Bu tescilli alan Menşei ürünler endemik özelliklerini taşıyan ürünlerin ait oldukları coğrafi bölge, alan dışında üretilmesi söz konusu olamaz. Asıl olan ürünün, üretim ve işleme yöntemleri ile o bölgeye ait olduğundan dolayı bir anlam

kazanmış olur, ürünü eşsiz ve özel kılan durumda budur (Tekelioğlu, 2019). AB nezdinde 3 adet Türk Menşei ürünü tescil almıştır Örneğin; Aydın İnciri, Malatya Kayısı ve Antep Baklavası'dır (<http://ec.europa.eu/>, 2019).

1.2 Mahreç İşareti

Mahreç İşareti; Kendine özgü bir niteliği tanınmışlığı veya benzer yönleriyle bağlı bulunduğu bölgeye özdeşleşmiş olan üretimi, işlenmesi veya buna benzer diğer işlemlerin en az bir tanesinin o bölgeye özgü olması gerekmektedir. Hammaddesi veya diğer süreçlerinden bir tanesi o yöreye ait olmak zorundadır. Üretimi diğer bağlı bulunduğu il, yöre dışında gerçekleştirilebilir (<https://www.turkpatent.gov.tr>, 2018); (Çalışkan & Koç, 2010) (Tekelioğlu,

2019). Mahreç işareti (Protected Geographical Indication, PGI): olan ürünlerin en belirgin özelliği bilgi, beceri ustalığa dayanan gıda ve el sanatları ürünleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; Mersin Cezeryesi ve Çorum leblebisi gibi Cİ ürünlerin hammaddeleri olan Havuç ve leblebi üretimi yapılan bölgenin dışından getirilip ancak isimin üretimi yapılan bölgeden alması bunun en temel özelliğidir. Burada bölgede asıl olan uzmanlık, ustalık ve maharettir aynı zamanda bahsi geçen tüm işleyiş ve süreçlerden birinin o bölgeden gerçekleşmesi gerekmektedir (Tekelioğlu, 2019).

1.3 Coğrafi İşaretleme Sistemleri ve Hukuki Çerçevesi

Coğrafi İşaretleme sistemi, başta yerel ve yöresel ürünler ile geleneği bozulmamış olan ve bu bozulması da muhtemel olan ürünleri korumayı hedef alan, aynı zamanda tarımsal tüm faaliyetleri destekleyip, Gastronomik yelpazeyi de genişlemesini planlayan bununla birlikte buna bağlı bulunan Cİ ürününün katma değerini sağlayan sistemdir (Durlu-Özkaya ve diğ., 2013).

Coğrafi İşaret, sınai mülkiyet haklarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni keşiflerin, yeni ürünlerin, yeni tasarımların aynı zamanda özgün çalışma alanlarının ilk uygulayıcıları için ticaret boyutunda, ürünün üreticisine veya satıcısına nitelik kazandıran, bahsi geçen ürünün üretimi, satımı ve tüm haklarını koruma sağlar. Coğrafi İşaret hak olmakla birlikte bu hak patent, marka ve telif hakları bireysel değildir, kolektif bir temel hak olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım ve Çevik, 2018).

Cİ ürünlerin büyük bir çoğunluğu yiyecek, içecek, alkollü içecekler ve şarap gibi tarıma dayalı ürünlerin yanı sıra el sanatları üzerine yapılan ürünlerde bulunmaktadır. Genel olarak bu tip ürünlerin büyük bir çoğunluğu gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. Cİ ürünler korunmaması durumunda marka sahipleri ürünün bağlı bulunduğu bölgenin ismine bağlı olarak, ismini

kullanıp tüketicilere ürünlerin satışını yapabilmektedirler. Örneğin; İngiliz şirketine ait olan Lipton çay markası ile Amerikan şirketine ait Chiquita (Çikita) Muz markası ürününün satışını rahatlıkla yapabilmektedir. Her iki ürünün üretimi bilindiği üzere yerinde üretilmemektedir, fakat bu ülkeler isim hakkını kullanabilmektedirler. Bunun temel nedeni yasal korunmanın ve düzenlemelerin olmamasından kaynaklanmaktadır (Gökovalı, 2007).

Sinai Mülkiyet hakların korunması hakkı tescilli gerçekleştirilen Tüm dünyada ve her ülkede geçerlidir. Bu nedenle Tescilleri gerçekleştirilen ürünler yalnız o ülkelerin sınırları içinde geçerli sayılmaktadır. Bu bağlamda Sinai Mülkiyet hakların korunması açısından Coğrafi İşaretlemelemlerin tümü Türkiye sınırları çerçevesinde geçerlidir. Diğer ülkelerde Coğrafi İşaret açısından koruma hakkı kazanmak için o ülkelerin yasal mevzuat çerçevesinde tescil için başvuruların yapılması veya uluslararası koruma sağlayan otoritelerin belirlediği şekilde başvuruların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu süreçlerin gerçekleşmesi için Avrupa Birliği (AB) Ülkelerin tümünde korumanın sağlandığı 2012/1151 sayılı Tarım Ürünleri ve Gıda Maddeleri Hakkında Kalite Tasarısı Avrupa Konseyi Tüzüğü çerçevesinde Avrupa Komisyonuna başvuru yapmaktan geçmektedir.

Coğrafi işaretleme ile ilgili başvurular Avrupa Komisyonuna yalnızca Tarım ve Gıda ürünleri çerçevesinde yapılmaktadır. Aksi başvurular geçerli değildir. AB nezaretinde başvuru yapılabilmesi için ilk olarak Türkiye 'de TÜRK PATENT' e başvuru yapılarak Coğrafi işaret tescili alması zorunludur. Bu çerçevede Avrupa Komisyonu adresine (European Commission, DG AGRI, Rue de la Loi, 130, B-1049, Belgium) mail ya da e-posta yoluyla başvurular yapılabilmektedir (Fındık Raporu , 2018).

Avrupa Komisyonu tarafından incelemeler yapılarak tescil almış veya inceleme aşamasında olan Coğrafi işaretili ürünler ya da başvurular DOOR veri tabanında gösterilmektedir (<http://ec.europa.eu/>,2019). Bahsedilen veri tabanı adresinden ürünlerin kategorilerine ve ülkelere göre aramalar yapılabilmekte rahatça erişim sağlanabilmektedir. Güncel olarak AB nazarında 3 adet Cİ tescilli almış 14 başvuru sürecinin devam ettiğini görmekteyiz. AB tescil almış olan Antep Baklavası, Aydın İnciri, Malatya Kayısı olarak 3 tanedir. Bu doğrultuda Giresun Tombul Fındığı, Aydın Kestanesi, Milas Zeytinyağı, Afyon pastırması, Afyon Sucuğu, Edremit Yeşil çizik zeytini, Kayseri mantısı, Kayseri pastırması, Kayseri sucuğu, İnegöl köfte, Taşköprü sarmısağı, Antep Fıstığı, Bayramiç Beyazı Antep lahmacunu'dur.

1151/2012 sayılı AB Tüzüğü'nün 8. maddesi kapsamında, üye olmayan devletler tarafından yapılacak başvurularda aşağıdaki 4 unsur bulunmalıdır.

Buna göre başvurular; “Spesifikasyon dokümanı” oluşturulmalıdır. (Tüzüğün 7. Maddesinde listelenen hususları içermelidir).

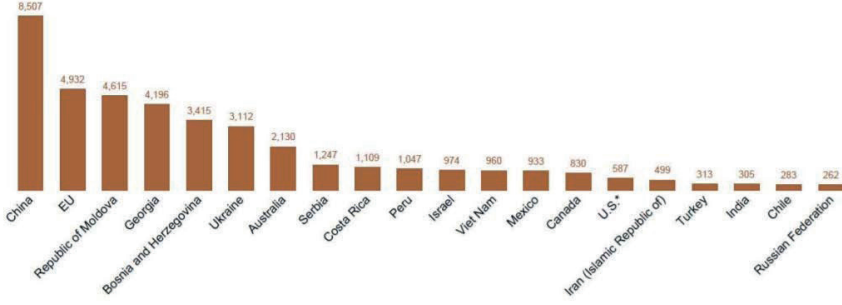
Bu korunması amaçlanan Coğrafi işaretli ürünün adı, içeriğinde kullanılan hammadde, ürünün içeriğinde kullanılan duyuşsal, kimyasal, fiziksel ve mikrobiyolojik özelliklerin, ürüne ait coğrafi alanın belirtilmesi, ürünün bağı bulunduğı (adını aldığı) yöreye ait kanıtlar ürünün yapım sürecinde kullanılan geleneksel yöntem ve teknikler (yöre ve bölgeye ait olanlarda bu sürece dâhil) ürünün paketlenmesi, paketleme yöntemi (paketleme işlemleri bağı bulunduğı bölgede ve yörede yapılmasına karar kılındıysa aynı anda başvuru yapacak başvuru sahibi bunun gibi temel bilgileri) ürünün kalitesi, ürünün karakteristik yapısı, Coğrafi alanı, coğrafi alanla ilgili bağı, ürünün denetlenebilirliğinden sorumlu olacak olan kişi / kurum veya kuruluşların isimleri adres bilgileri ve denetim açısından nitelikli görevlerin tanımlanması, tescili ve buna bağı işaretleme/marka/ Etiket konusuyyla ilgili bir uygulama yapılacaksa bunun tanımlanabilir olmasıdır. Tescilli coğrafi işaretler ile ilan edilmiş ve başvuru aşamasındaki başvurulara (<http://ec.europa.eu/>,2019). Bağılantısından ulaşılabilmektedir. Söz konusu adresten ürün kategorilerine ve ülkelere göre arama yapılabilmektedir.

AB nezninde bahsi geçen ürünler FSMH açısından korunabilmesi için yasal mevzuatlar düzenlenerek yerel ve geleneksel ürünlerin Menşei adı korunması (PDO) ve coğrafi işaretler koruması (PGI) olarak sağlanmaktadır. Bu ülkelerde ise Geleneksel niteliğı bulunan ve garanti altına alınarak (TSG) olarak tanımlanmıştır.

1.3.1 Dünyadaki sistemler ve hukuki çerçevesi

Coğrafi işaret kavramı Türkiye için yeni bir kavrama olmakla birlikte, Dünyada ilk kullanımının 20.yy. başlarında bir Avrupa ülkesi olan Fransa’da olduğu görülmüştür. Bu gibi ürünlere ait niteliklerin bazı kurallara ve düzenlemelere bağlanması ise Paris Sözleşmesi ile gerçekleşmiştir. İleri dönemlerde Avrupa Ekonomik Topluluğı (AET) ve sonrasında ise AB ülkeleri içinde Coğrafi İşaretleme kavramına ve ilgili hükümlerine yer aldığı görülmüştür (Pektaş vd., 2018).

Dünyada CI almış yürürlükte olan istatistiksel veriler Şekil 1.2’de gösterilmektedir.

Şekil 1.2: Dünyada Coğrafi İşaretli Ürünlerin Yürürlükteki Sayılarını Gösteren Ülkelerin İstatiksel Tablosu

Kaynak: (WIPO, 2019)

1.3.2 Avrupa birliğindeki sistemler ve hukuki çerçevesi

AB üye ülkelerinde tam anlamıyla isim olarak “Cİ” kullanılmamış olsa da kendi içinde ülkeler değişik uygulamalar ile kendine özgün özellikleri olan nitelik bakımından oldukça iyi olan ürünleri korumayı amaçlamıştır. 2003 yılında AB bölge isimlerinin bölgesel isimlerinin gıda ve içeceklerle ilgili olarak bir ticari marka yaratmak adına çeşitli imkânları kısıtlayıp, araştırma ve geliştirmeye çalışmıştır. Buna bağlı olarak AB ülkeleri dışında bulunan ülkeler tarafından bir takım sıkıntılara yol açmıştır AB içinde bulunan Ticari marka olarak bilinen bölge isimleri (Parma Ham, Champagne, Bordeaux, Roquefort, Parmesan Cheese, Feta Cheese, Scotch Whisky) bahsi geçen ürünlerin sorun yaşayan ürünlerin başında yer almaktadır (Kan vd., 2017).

Avrupa’da Cİ ürünler Tescilli Menşei İşaretlerin Korunması (PDO), Tescilli Mahreç İşaretlerin Korunması (PGI) ve Geleneksel ürünler (TSG) AB yasa ve yönetmeleri gereğince bu şekilde kategorize edilip sınıflandırılmaktadır. AB bölgelerine göre başta Şarap, peynir, sosis, ekmeç, sebze ve meyve isimleri verilmiştir. Sonuç itibariyle Gorgonzola, Roquefort ve Champagne sadece üretiminin yapıldığı yerden geliyorsa bu isim ve etiket altında satışı yapılmaktadır (Kan vd., 2017).

Coğrafi işaretli ürünlerin tescili AB üyesi olan ya da olmayan ülkelerin birbirine yakın prodesürlerle gerçekleşmektedir. Yasal tüzükler ve yönetmelikler gereğince (Cİ) için öncelikle kendi Ülkelerinde bulunan ulusal otoritelere başvuru yapması zorunludur. Bu Ulusal Otoriter tarafından incelenen başvurular, ulusal anlamda yayın itiraz aşamasından sorumlu tutulur. Bu süreçte yapılan başvurular gerekli ve uygun görülen değerlendirme sonucunda AB komisyonuna bildirilir. Bildirilen başvurular

12 ay içinde incelenip karara bağlanır ilan edilmesinin ardından Resmi Gazetede yayımlanmak zorundadır. Resmi Gazetede yayımlandıktan sonraki ilk 6 ay içerisinde itiraz edilmez ise tescillenmiş olarak kabul edilir. Aksi takdir de itiraz olursa ve başvurunun AB mevzuatına uygunluğunun sağlanmaması konusundan karar verilirse başvuru direk reddedilir. AB yönetmeliği gereğince “Yasal oluşumuna ve Bileşimine bakılmaksızın aynı ürünü üreten üreticilerden oluşmuş bir grup” başvuru yapmak hakkına sahiptir. Grup ve diğer kişiler olarak bireysel de başvuruda yer alabilir aynı ürünün birden fazla ülkede tarafından yapılması durumunda birkaç grup birleşerek “Ortak Başvuru” yapabilmektedir (Erol, 2014) (<https://www.ci.gov.tr/>, 2020).

Şekil 1.3: Avrupa Birliği AB Menşei, Mahreç Ürün ve Geleneksel Ürün İşaretleri

Kaynak: (<https://www.gov.uk/>, 2019).

Türkiye’de pek fazla bilinmeyen Coğrafi işaretli ürünler adı ve ürünlerin standardı AB uyum süreci kapsamında Ticari olarak oldukça üreticiye ve ürünün kendisine katma değer sağlamıştır. Türk Patent Enstitüsü’nün (TPE) tarafından çeşitlik kuralların ve yönetmelikler kapsamında bu işaretleme yapılmaktadır. Bu bağlamda 2017 verilerine göre 315 adet ürün Cİ başvuru işlemi yapılmış olup büyük bir kısmı tarımsal ürünler ve kaynağının ve tekniğinin tarımsal ürünlerden alan ürünler olduğuna rastlanmaktadır. Avrupa Birliği’nin bu bağlamda sadece tarımsal ürünler üzerinde olduğu dikkat çekmektedir. Öte yandan AB yüksek kaliteli bir ürün standardı oluşturmak, tarımsal ürün yelpazesini geliştirmek, ürünler ile ilgili ürünü tüketen kişileri bilgilendirmek daha da önemlisi haksız rekabetin önüne geçmeyi amaç edinmiştir (Pektaş vd., 2018).

Tarihsel açıdan oldukça eski olan Cİ kavramı Avrupa ülkelerinde temel çıkış nedeni, tüketicilere köken ve üretim teknikleri bakımından destek veren aynı zamanda garantör sağlayan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda öncülüğü yapan ilk AB ülkesi Fransa'dır. Fransa'da bulunan Bourgogne ve Bordeaux şarap üreticileri girişimde bulunmuşlardır, temel nedeni ise Bölge üreticilerin ürettikleri şarapların piyasada bulunan birçok kalitesiz şarabın kendi ürettikleri şarap adı altında satılıp, bununla birlikte haksız rekabete karşın sürdürdükleri etkin mücadelenin Fransa'da 1947 yılında çıkan yasalar düzenlemelerle "Köken Adlandırılmaları ve Kalite Ulusal Enstitüsü"nü (INAO) kurulması ile sona ermiştir (Tekelioğlu, 2019).

1.3.3 Türkiye'deki sistemler ve hukuki çerçevesi

Türkiye'de Coğrafi işaretli ürünlerin belirtilmesi, korunması ve tescil edilmesi 1995 yılında 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kapsamında ele alınmıştır. 555 sayılı Coğrafi İşaret KHK'nin 15. Maddesinde Tescil edilmiş olan ürün ya da ürünlerin içeriğini kapsamaktadır. Bu bağlamda Coğrafi işaret tescilinin, kullanım hakkına sahip olan kişilere sağladığı haklar ve bu haklar ile ilgili yönetmelikler yer almaktadır. Coğrafi işaretli ürünler Menşei ve Mahreç olmak üzere ikiye ayrılır ve 555 sayılı (KHK) ile korunması ve tescil edilmesi sağlanmaktadır (Oraman, 2015).

555 sayılı Coğrafi işaret KHK ile marka kanunları kapsamında bir korumaya tabi olarak yönetmelikte yer almakta aynı zamanda 555 sayılı Cİ KHK nin 5. Maddesi gereğince hangi isim, hangi işaretlerin tescil edilip, edilemeyeceği tüm detayları bu kapsamda açıklanmıştır.

- 3. Maddedeki Coğrafi işaret tanımına uymayan adlar ve işaretler
- Ürünlerin kendine özgü olmuş adlar ve işaretler
- Ürünün kendine özgü, temel kaynağı konusunda halkı yanıltabilecek olan bitki ve türevleri, hayvan soyları veya muadil adlar
- Kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı işaretler
- Paris sözleşmesi ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nü kuran Anlaşma 'ya üye ülkelerde korunmayan, korunması sona ermiş veya kullanılmayan adlar ve işaretler bu kapsam içindedir (Tuncay, 2009).

AB verilerine göre Türkiye'de Şubat 2011 Tarihine göre Toplamda 1000 adet ürün Cİ tescillenmiş olarak görülmektedir. Bahsi geçen ürünlerin 500 âdeti Menşei, 465 adedi Mahreç ve 30 âdeti Geleneksel Özelliği olan ürünler olarak karşımıza çıkmaktadır. AB ülkelerine nezninde bakıldığı zaman en fazla Cİ tescili almış ülkeler birinci sırada İtalya, ikinci sırada Fransa, üçüncü

sırada ise İspanya'dır. Diğer yandan ise Portekiz, Yunanistan ve Danimarka izlemektedir (Erol, 2014).

Coğrafi ve Mahreç adları bulunan ürünlerin korunması ile ilgili Sınai mülkiyet haklarına dair ilk düzenleme 1883 tarihli Paris Sözleşmesi ile yapılmış, bu sözleşme ile Cİ ürünler koruma kapsamına alınmıştır. Menşei işaretli ürünlerle ilgili düzenleme ise 1891 yılından Madrid Anlaşması ile 16 madde halinde karara bağlandığını görmekteyiz. Paris sözleşmesine istinaden 1919 tarihli Fransız yasalarında "Menşei" kavramı Sınai mülkiyetin özel bir alanı olarak görülüp koruma kapsamına alınarak 1967 tarihinde yeni yapılan yasal düzenlemeyle şuan mevcut yürürlüğe girmiştir (Karakulak, 2016).

1.4 Coğrafi İşaretleme Tescili ve Uygulama Süreci

Türkiye'de Cİ Tescil ve uygulama sürecine ilişkin üretici grupları, ürün ile ilgili kamu yararına çalışan veya üyelerin ekonomik çıkarlarını gözetten dernekler, vakıflar, kooperatifler, ürün veya ürünün kaynaklandığı coğrafik alan, bölge, yöre, de bulunan kamu kurum ve kuruluşları, buna benzer kamu niteliğinde meslek kuruluşları, şayet ürünün üreticinin tek olması durumunda kanıtlamak kaydı ile başvuru yapılmaktadır (<https://www.ci.gov.tr/>, 2019). Cİ koşullarını sağlayan ürünler isim, geleneksel yapılış yöntemi ile Cİ olmayan adlarda Menşei adları olarak ta kullanıldığını görmekteyiz. Buna duruma örnek olarak Eskişehir Lületaşı, Çelikhan tütünü, Ege Pamuğu verebiliriz, bu ürünler ait oldukları bölge ya da alan dışında üretimi yapılamaz bunun sebebi ürünün karakteristik tüm özelliklerinin o bölge, alandan almasında saklıdır. Türkiye'de Cİ tescili ile ilgili sorumlu tek yer Türk Patent ve Marka Kurumu (Türk Patent Enstitüsü)'dür. Yurt içinde ve yurt dışından yapılan ya da yapılacak olan her türlü Cİ başvurular Türk Patent Enstitüsüne veya onun yetki verdiği bir makama yapılır (Kan ve diğ., 2017).

Türkiye'de Doğal ve beşeri ürünlerin bir araya gelmesi ile birlikte gıda, tarım, maden en sanatları gibi ürünlerin sanayi ürünlerinden 6769 sayılı Sınai Mülkiyet kanununda yer alan maddelerin uygun olmasıyla beraber tescil edilir. Bunun sonucunda ise ürün Cİ veya Geleneksel Ürün adı korunması adı altında değerlendirilir. Cİ tescili alan ürünler üreticisi ve pazarlamacısı aşamasında nitelik ve katma değer sağlar. Yani sadece bir ürünü üreten üretici değil, tescil belgesinde bulunan tüm şartları yerine getiren tarafından kullanılmaktadır. Bu işlemi yapan kişiler tescil ettirene Cİ ve geleneksel ürün adına yönelik üretim ve pazarlama ile ilgili gösterdiklerine dair bildirimde bulunmaktadır. Başvuru yapan kişilerin görevi Cİ tescil ürünler ile ilgili yapılması gereken ve yürütülmesi, denetlenmesi işlemlerinin takibini sağlamaktır. Cİ tescilinin ürüne katma değer sağlamasına, başvuru yapan kişiye

tek başına hak sağlamamaktadır (www.turkpatent.gov.tr, 2019). Türkiye’de Tescil başvurusu yapılan Cİ ürünler ve Geleneksel ürünlerle ilgili Türk Patent ve Marka Enstitüsü (TPE) tarafından değerlendirilir, uygunluğuna karar verildiğinde konu ile ilgili uzman kurum veya kuruluşlardan görüş istenir 6769 sayılı kanunda yer alan ve tüm başvuru kriterlerini sağlayan başvurular Bültende yayımlanır, bültende yayımlanan tarihten itibaren 3 ay içinde herhangi bir itiraz olmaz ise kabul edilir, itirazlar var ise itirazların nihai sonuçlanması ve değerlendirilmesi beklenir, itirazların sonucundan değişikliğe uğramış başvuru, bildirim tarihinden sonra 2 ay içerisinde tescil ücretinin ödenmesi ile ilgili bilginin eş zaman içerisinde başvuru yapılan kuruma bildirilmesi şartıyla tescil edilip, sicile kaydı yapılarak tescil bilgileri bültende yayımlanmaktadır. Tüm başvurularda itiraz süresi toplam 6 ay olarak bilinmektedir (www.turkpatent.gov.tr, 2019).

Tablo 1.1: AB Tarafından Tescil Almış Ürünler

COĞRAFI İŞARETLİ ÜRÜN	BAŞVURU TARİHI	BAŞVURU DURUMU
MILAS ZEYTINYAĞI	13/11/2017	Başvuru yapıldı
ANTEPFISTIĞI	21/07/2017	Kabul edildi
KAYSERİ MANTISI	07/07/2017	Kabul edildi
MALATYA KAYISISI	22/05/2017	Başvuru yapıldı
KAYSERİ SUCUĞU	22/05/2017	Başvuru yapıldı
TAŞKÖPRÜ SARIMSAGI	22/05/2017	Başvuru yapıldı
BAYRAMIÇ BEYAZI	04/01/2017	Başvuru yapıldı
AYDIN İNCIRI	25/11/2016	Kabul edildi
AYDIN KESTANESI	17/02/2016	Başvuru yapıldı
İNEGÖL KÖFTE	08/09/2015	Başvuru yapıldı
ANTEP BAKLAVASI	17/09/2014	Başvuru yapıldı
AFYON SUCUĞU	21/12/2013	Başvuru yapıldı
AFYON PASTIRMASI	13/08/2012	Başvuru yapıldı

Kaynak: (<http://ec.europa.eu/>, 2019).

2. COĞRAFI İŞARETLEMENİN ÖNEMİ VE ETKİLERİ

2.1 Kültürel Önemi ve Etkileri

Son yıllarda Dünya’da artan nüfusun sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlerin yanı sıra insan ihtiyaçlarının ve alışkanlıklarının yeniden şekillenip buna bağlı olarak tüketime karşı olan tutum ve yaklaşımlarında

değişiklik göstermektedir. Özellikle tarım, gıda ve diğer temel ihtiyaçların üretiminde ve tüketiminde yoğun bir şekilde kullanılan teknoloji, geleneksel ve yöresel ürünlerin talebi ve buna bağlı olarak önemini de arttırmaktadır. Küreselleşen dünya ve ticaretin çok geniş kapsamlı olması bununla birlikte ürün çeşitliliği üretimine imkân sağlarken, şirketler bakımından aşırı kar elde etme düşüncesi, yerel, geleneksel ürünlerin ve gıdalar yerine içeriği ve yapısı oynanmış ürünlerin pazara girmesini ve üretimini arttırmıştır. Bu durum tüketicilerin sağlığını olumsuz bir şekilde etkilemektedir, buna bağlı olarak yöresel ve Geleneksel ürünlere sahiplenme ve onları daha fazla tüketilmesi ile ilgili bir algı oluşturmuştur (Orhan, 2010).

Yerel kültürün, bölgede bulunan yerel ürünlerin tüketilmesi ile ilgili bağlı bulunduğu yöre halkı arasında kuvvetli bir bağ bulunmaktadır buna bağlı olarak taktitlerine karşı korunması ve yöre halkı tarafından haksız rekabetin önüne geçilmesi gibi Türkiye’de yasal mevduatlar çerçevesinde çeşitli düzenlemeler yapılmış, ürüne katma değer sağlama konusunda yardımcı olunmuştur (Şahin ve Meral, 2012).

Bulunduğu bölge, yöre ve alan itibariyle bağlı bulunduğu Ticari faaliyet içinde bulunan işletmelerin tam anlamıyla Cİ ürünlerin uygulanabilirliği ve sürdürülebilirliği aynı zamanda uluslararası piyasada nitelik kazanması oldukça önem arz etmektedir. Aksi takdir de Türkiye’de Cİ korunmaması ya da sahiplenilmemesi durumunda nitelik bakımından oldukça iyi olan ürünler başka ülkeler tarafından sahiplenilmesi ve korunmaya çalışılması kaçınılmazdır (Ertan, 2010).

Kalite bakımından ayırt edici bir takım özellikleri bulunan Cİ, ekonomik açıdan üretici ve tüketici arasından bulunan bağın, bir takım bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak piyasada oluşacak olumsuzlukların önüne geçmek için önemli ölçüde bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır, Cİ üretimi yapana aynı zamanda tüketiciye de bu bağlamda yön verir. Tüketicilerin Cİ ürün hakkında detaylı bilgi sahibi olması, doğru tercih yapması ve daha sağlıklı karar vermesini sağlamaktadır. Öte yandan Tüketicilerin sağlıklı yaşam ve beslenme açısından Cİ ürünler ekseninde toplamaktadır (Tekelioğlu, 2019).

Türkiye’de bulunan Fındık çeşitleri isimleri örneğin; Allah verdi, Karafındık, İnce kara, Çakıldak, Palaz, Sivri, Kalın kara, Acı, Mincane, Kan, Kargalak, Cavcava, Yassı badem, Tombul, Yuvarlak badem, Kuş, Uzunmusa, Foşa olmak üzere belirtilmektedir içinden Cİ almış olan ise Giresun Tombul Fındığı’dır (<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/>, 2019).

2.2 Ekonomik Önemi ve Etkileri

Sınırlı ürünlerin çeşitliliği ve Geleneksel ürünlerin piyasalardaki dalgalanmaları Gelişmiş Ülkeleri (LDC) ticaret bakımından en az şekilde etkilemektedir. Sınırlı ürün ve ihracat çeşitliliğine rağmen genellikle hammadde ve küçük hacimli olan geleneksel ürünlerin değerlerden oluşan ve bir takım dizi tedbirleri Gelişmiş Ülkeler tarafından alınmaktadır. Öte yandan asıl konu olan Gelişmekte olan ülkelerin küresel rekabet koşullarında mükemmel ve katma değerli en yüksek ürünü bulmak asıl amacdır, bu nedenle Cİ ürünlere ihtiyaç duymakta ve bunlarla ilgili çeşitli önlemler almayı amaçlamaktadırlar (<https://unctad.org/>, 2016).

Cİ ürünleri tarafından genel anlamda küçük işletmelerin olduğu ürünlerin üretimleri süresince, ürünün karakteristik yapısının korunması ve üretim miktarının belli bir ölçüde olmak zorundadır. Buna bağlı olarak Cİ ürünlerin, gerçeği olmayana nazaran genel anlamda fiyat bakımından oldukça yüksektir. Örneğin; 2012 yılının verine göz attığımızda Fransa 19 milyar Euro (€), ülkesinin ekonomisine katkı sağlayıp gelir elde etmiştir. Cİ ürünlerin ihracatında 6 Milyar (€) gelir elde etmiş, bu rakam gıda sektörünün yıllık toplam ihracat gelirinin %30 kısmını oluşturmaktadır. Öte yandan yine Fransa'da Cİ peynirleri bir diğer farklı peynirlere oranla %30, şarapları da %230 oranında çok ciddi fiyatlara satılmaktadır, İhracatı yapılan Fransa'ya özgü şarapların % 85 Cİ almış ve alıcıları tarafından talep görmektedir.

AB komisyonunca yapılan araştırmalar sonucunda AB tarafından korunan ya da korunmaya çalışılan ürünlerin Cİ kapsamına girmeyen ürünleri birlikte kıyaslandığında 2.23 kat fazla fiyatına satıldığını görmekteyiz. AB genel olarak 2017 yılındaki verilere bakıldığında 1358 adet Cİ, 56 adet Geleneksel ürün adı ile ilgili tescili görmekteyiz. 2014 yılında bakıldığında ise Cİ ürünlere toplam olarak 45 Milyar (€), 2010 yılında ise satış tutarı 54,3 Milyar (€) olmuştur (<https://statik.tse.org.tr/>, 2017).

Dünyada bademden sonra en fazla yetiştiriciliği yapılan Türkiye'de ise en fazla üretimi yapılan ve Coğrafi işaret almış ürün Fındık olarak karşımıza çıkmaktadır. Fındık kültür çeşitliliği bakımından Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Gürcistan, Azerbaycan, Çin, İran, Şili, Avusturya ve Fransa gibi çeşitli ülkelerde yetiştiriciliği yapılmaktadır. Dünya'da Fındık üretimi 1960 yıllarında ortalama 250 bin ton olarak görülmekte iken, son zamanlarda 1 milyon ton civarında olduğunu görmekteyiz (<https://ticaret.gov.tr/>, 2018).

Tablo 2.1: Dünya Fındık Üretimi (Ton)

Ülkeler						
İtalya	74.456	101.643	120.572	131.281	132.699	15
Azerbaycan	30.039	32.260	34.271	45.530	52.067	6
ABD	32.659	28.123	39.916	29.030	46.270	5
Çin	23.743	25.696	24.146	24.528	24.790	3
Gürcistan	33.800	35.300	29.500	21.400	17.00	2
İran	10.098	16.761	16.443	15.700	15.839	2
Fransa	11.053	8.900	12.638	11.111	14.988	2
Şili	6.012	6.039	8.946	9.036	9.019	1
İspanya	13.542	11.423	9.510	10.487	8.033	1
Diğer	18.796	25.133	24.006	23.610	28.183	3
Toplam	705.198	937.278	739.948	996.713	863.888	100

Kaynak: (Fındık Değerlendirme Raporu, 2020). (<https://www.fiskobirlik.org.tr/>, 2020)

Türkiye’de Fındık, bu zamana kadar Toplam dünya arzının %72,9, Yaklaşık olarak %60 Doğu Karadeniz bölgesinde, %15, Orta Karadeniz Bölgesinde , %25 ise Batı Karadeniz’de üretilmektedir (<http://www.fao.org/>, 2019)

Fındık üretim bakımından Dünya’da bunun ihracatını yapan ülkelerin başında İtalya, Fransa, İsviçre, Belçika ve diğer Avrupa ülkeleri yer almaktadır. Genel olarak Çikolata ve şekerleme alanında kullanılmakta, sanayi bakımından gelişmiş ülkelerin olması açısından bunun yanı sıra yerine Badem en önemli talep gören ürün konumundadır (<http://www.tmo.gov.tr/>, 2019).

Aşağıda yer alan Tablo 2.2’de görüldüğü üzere 01.09.2017- 31.01.2018 tarihleri arasında kayda alınan Türkiye Fındık İhracatı tablosunda görülmektedir (<https://www.fiskobirlik.org.tr/>, 2019).

Tablo 2.2: 01.09.2017 - 31.01.2018 Arasında Kayda Alınan Türkiye Fındık İhracatı Rakamları

KARADENİZ	2017 ÜRÜNÜ TON/ İÇ TON/ İÇ	2016 TON/ İÇ	2015 TON/ İÇ	TOPLAM TON/ İÇ	DEĞER TUTARI (\$)
AB ÜLKELERİ	58.535,1	4.480,9	0,0	63.516,0	401.103,044
AB DIŞINDAKİ AVRUPA ÜLKELERİ	6.001,4	545,6	0,0	6.547,0	41.934.893
DENİZ AŞIRILI ÜLKELER	7.600,9	276,1	0,0	7.877,0	53.172.556
DİĞER ÜLKELER	3.112,6	385,4	0,0	3.498,0	20.540.875
	75.250,0	6.188,0	0,0	81.438,0	516.751.368

Tablo 2.2: (devamı) 01.09.2017 - 31.01.2018 Arasında Kayda Alınan Türkiye Fındık İhracatı Rakamları

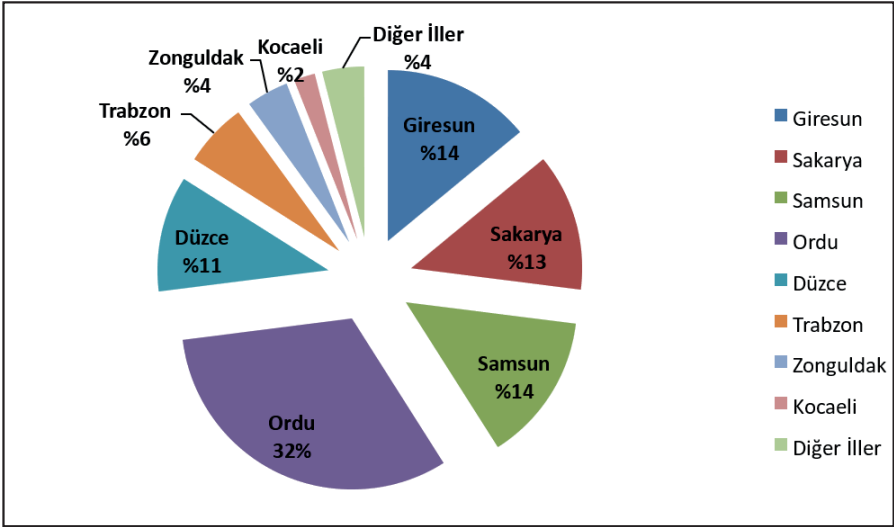
DİĞER BİRLİKLER	2017 ÜRÜNÜ TON/ İÇ TON/ İÇ	2016 TON/ İÇ	2015 TON/ İÇ	TOPLAM TON/ İÇ	DEĞER TUTARI (\$)
AB ÜLKELERİ	3.899,00	2.239,0	0,0	6.138,0	45.250.309
AB DIŞINDAKİ AVRUPA ÜLKELERİ	574,1	307,3	0,0	881,4	6.474,612
DENİZ AŞIRILI ÜLKELER	899,1	72,4	0,0	971,5	6.465,957
DİĞER ÜLKELER	1.983,1	1.488,0	0,0	3.468,1	21.386,240
	7.355,3	4.103,7	0,0	11.459,0	79.577,118
TOPLAM	138.167,3	12.243,7	62,0	150.473,0	958.260,171
			Natürel Fındıklar	94.716,0	587.333,055
			İşlenmiş Fındıklar	55.757,0	370.927,116

Kaynak: (<https://www.fiskobirlik.org.tr/>, 2019).

2.3 Gastronomi Açısından Önemi ve Etkileri

Türkiye Fındık üretimi ve ihracatı bakımından Anavatan konumundadır. Türkiye’de üretilen fındıklar eski ve yeni bölge olarak yetiştirilmektedir. Eski bölge denildiğinde Doğu Karadeniz tarafında bulunan Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin illeri yer almaktadır. Yeni Bölge denildiğinde ise Orta ve Batı Karadeniz bölgeleri yer almakta genel olarak Samsun, Sinop, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Kocaeli illeri bilinmektedir. Türkiye’de yetiştirilen fındık çeşitleri arasında başta Giresun Tombul Fındığı olmak üzere Çakıldak ve Foşa olarak bilinen iki çeşidi mevcut olup en popüler fındık çeşitleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Türkiye ortalama olarak 600 bin ton Fındık üreticisi noktasındadır. Bu üretim hacmi Tüm Dünyada bulunan fındık üretiminin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Aynı zamanda Türkiye’de yer alan tarım ürünlerinin ihracat seyrininin %20 lik kısmını meydana getirmektedir (İslam, 2018).

Şekil 2.1: Karadeniz Bölgesinde ve Çevre İllere Göre Fındık Üretim Oranları

Kaynak: (<http://www.tmo.gov.tr/>, 2019).

Karadeniz bölgesi ve çevre illerde fındık üretiminn 2019 yılı oranlarına bakıldığında %32 ile Ordu ilinin en fazla üretim yapılan şehir olduğu, Giresun ilinin ise Samsun ile birlikte %14 üretim yaptığı görülmektedir. Karadenize komşu diğer illerde en az üretimin yapıldığı şehir ise Kocaeli olarak belirlenmiştir.

2.4 Diğer Etkileri

Fındık ılıman ve nemli hava iklimde genellikle yüksek yağış alan yerlerde yetişen bir meyve türüdür. Üretim bakımından Türkiye, İtalya, İspanya ve ABD dünyada sıralama açısından lider ülkeler arasında yer almaktadır, Diğer ülkeler bölge olarak İtalya'nın Adriyatik kıyıları, İspanya'nın Katalonya, ABD'nin ise Oregon bölgesi hasat bakımından oldukça verimli yerler olarak bilinmektedir. Diğer bir taraftan nemli iklime sahip bölgelerde yetişmesi nedeniyle Dünya 'da Türkiye'de iklim koşulları açısından en uygun koşullara olanak sağlayan Karadeniz kıyı şeridi Giresun Bölgesi dikkate alınmıştır. Yapılan tüm istatikler ve analizler sonucu Giresun Tombul fındığın verimliliğinin etkileyen en önemli unsurun bölgenin sıcaklığı olarak gözlemlenmiştir (Ustaoglu, 2012).

Türkiye'de Fındık meyvesinin üretimi ve ticareti çok uzun yıllara dayanmaktadır. Türkiye'de geleneksel olarak ihracat pazarından oldukça önemlidir. Tarım ürünleri açısından ihracat alanından pamuk, tütün ürününden sonra üçüncü sırada yerini almaktadır, nedeni ise dünya üretiminin büyük bir payının Türkiye tarafından karşılanıyor olmasıdır (Doğanay, 2012).

3. DÜNYA, AB VE TÜRKİYE'DE COĞRAFI İŞARETLEMENİN DURUMU

Cİ kavramı, İngilizce olarak "Geographical Indication" belirtilir, Türkçeye çevrilmesi ile ilk olarak duyan ya da okuyanlar tarafından ne anlatıldığı pek fazla bilinmeyen kelimedir. Buna bağlı olarak Türk kamuoyu tarafından sınai mülkiyet hakların bütün madde ve yönetmelikleri genel anlamda nitelikli, nitelendirilmesi olan endemik ürünlerin "patent hakkı" veya "patentini alma" gibi terimlerin Cİ kavramıyla kullanıldığını görmekteyiz (Kızıltepe, 2005).

Cİ kavramını duyulduğunda akla ilk gelen ülke Fransa'dır. 19.yy da Avrupa'da Şarap ve Bağcılık ile uğraşan üreticilerin üzüm bağlarının "*phylloxera*" (Asma bitlenmesi) hastalığından kaynaklanan ciddi bir sorun haline gelmiş ve Cİ kavramının önemini daha da arttırmıştır. Örneğin; Fransa'nın Cognac bölgesinde yetişen üzüm bağlarının 300.000 hektardan bu salgından dolayı 40.000 hektara düşmesi bu durumun en temel göstergesidir (WIPO, 2003). Bu yaşanan sorun nedeniyle Cognac bölgesinde şarap ve Alkol oranı yüksek içkilerin üretim bakımından oldukça sıkıntılar yaşanmış halkın talebine karşın bir arz gerçekleşmemiştir. Buna bağlı olarak yerine (Muadil) olabilecek, taklidi olan ürünler üretimine geçilmiş satışı için piyasaya sunularak pazarlanması amaçlanmıştır. Bu karşın Fransa Resmi Otoriteleri 1 Ağustos 1905 tarihinde kanunları yürütme kararı almıştır. Ardından

İtalya’da bu benzer bir kanun hükmünde kararlar Parma peyniri olarak bilinen nitelikli ürününü “Parmigiano-Reggiano” veya “Parmesan peyniri”ni 1612 yılında koruma altına almaya çalışmış, sadece Parma kasabasında üretilen ve yıllandırılması gereken peynirin Parmesan ibaresi alma zorunluluğunu ortaya koymuştur. Parma kasabasında üretilen peynir ile Milan’da üretilen peynirlerin arasında karışıklığı ortadan kaldırmak amacıyla İtalyan Resmi otoriteleri 1751 yılında Parmesan peyniri etiketlendirme yöntemi ile piyasaya sunmuş ve pazarlamasına başlamıştır (Kızıltepe, 2005).

Son zamanlarda bütün dünyada başta gıda sektörü olmak üzere yerel ve geleneksel ürünleri talep edilmesi ve korunması ile ilgili birçok önlem alınmaya başlanmıştır. Buna bağlamda tüm önlemlerin hukuki açıdan ilk olarak Paris Sözleşmesi ile ardından Madrid ve Lizbon anlaşması ile yürürlüğe girmesi sonucu TRIPS Anlaşmasının coğrafi işaretli ürünler yeni bir ivme kazanmıştır. Bu sistemle alakalı gerekli olan düzenleme ise 1992 yılında yapılarak 200620120 yılları arasından kapsam bakımından tekrar düzenlemeler yapılmıştır (İloğlu, 2014).

3.1 Dünyada Durumu

Cİ tarihçesi ve hukuki sürecini ele alarak dünya genelinde yasal düzenlemelerini ve AB mevzuat sürecinin neler olduğunu gözlemlenmiştir. Tüm bu anlaşmalar, yönetmelikler yasal olarak belli bir sisteme konulmadıkça Cİ bakımından bir önem arz etmemektedir. Özellikle ürünlerin tescillerinin ardından piyasada bulunan ürünlerin kontrol ve denetimi etkin bir şekilde yapıp Cİ ürünlerin korunması adına temel prensibidir (İloğlu, 2014). Fransa’da 30.07.1935 Menşei adının kontrol sistemi yürürlüğe girmiştir. Milli Menşei Adları Enstitüsü (INAO) örgütü kurularak tüm Menşei isimlerin belirtilmesi ve buna bağlı yasal düzenlenmesi ve yetkilendirmesi bu kurum tarafından yürütülmektedir. INAO tüm bu yürütme işini ulusal bir komisyonla birlikte yaptığını görmekteyiz (Kızıltepe,2005).

3.2 AB’de Durumu

Avrupa’da özellikle İtalya’da Cİ geçmişine bakıldığı zaman 1951 yılında Stresa Sözleşmesi, 1954 yılında 125 sayılı kanunda bulunan maddelerle peynirler, 1992 yılında 169 sayılı kanunla zeytinyağı ilgili Menşei adlarının koruma altına alındığını yine aynı yıl AB yönetmeliklerinin yürürlüğe girmesi ile İtalyan mevzuatının AB uyum sağladığı karşımıza çıkmaktadır. Bu yönetmeliklerin tüzüklerin uygulamaya girmesinin ardından 1995 yılında yayınlanan Bakanlık Kararnamesi ile Merkezi denetleme organı olan Taklidin Önlenmesi adına “Merkezi Denetleme Kurumu” (ICRF) kurulmuş 1997 tarihinde AB kararnamesi ile Tarım Bakanlığı Ulusal Denetleme

Koordinasyonu birlikte çalışmaya başlamıştır. Bu bağlamda tüm denetlemeler Tarım bakanlığı tarafından onay verilen özel yâda Resmi bağımsız otoriteler tarafından yapılması zorunludur (Kızıltepe, 2005).

İngiltere’de ise tüm başvuruların yapılacağı yetkili resmi otorite olan Çevre köy ve Gıda İşleri Başkanlığı (DEFRA)’dır. Tüm üreticiler tarafından yapılacak başvuru ve bu nitelikteki girişimleri destekleyerek aynı zamanda çalışmalara yön vererek yapılacak olan başvuruları son güncel haline getirilmesine yardımcı olmaktadır. Tüm sürecin tamamlanmasının ardından son işlem AB komisyonuna iletilir AT tüzüğü kapsamında gerekli olan işlemlerin takibi yapılır (Kızıltepe, 2005).

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) çalışmalarında bakıldığında ortalama 10.000 adet Cİ ürün bilinmektedir bunların %10 kısmı gelişmekte olan ülkelerde mevcuttur ancak birçok Cİ ürün hukuki anlamda korunamamakta gerekli önemi görememektedir. Dünyada bulunan Cİ ürünlerin 1/3 AB kaynaklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle 28 üyesi bulunan AB de günümüzde 1.766 adet şarap, 1.445 adet tarım ve gıda ürünleri olmak üzere toplam olarak 3.207 adet Cİ ürün gözlemlenmektedir (Tekelioğlu, 2019).

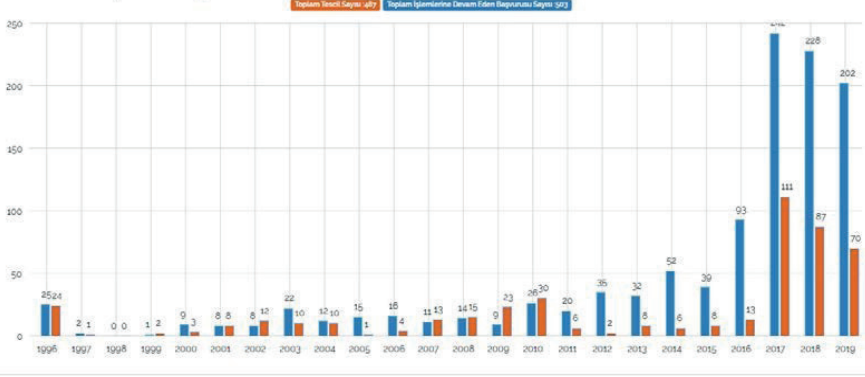
AB standart kalitenin korunması Geleneksel ve Cİ ürünlerin muhafaza edilip aynı zamanda geliştirilmeye çalışılması temel amacdır. Bu Bağlamda Ortak Tarım Politikası (OTP) kalitenin korunması için uygulan yasal yönetmelikler Cİ ürünleri çok ciddi bir şekilde kapsamaktadır. OTP, 1957 yılında kurulmuş olup AB ortak politikaları bakımından özellikle bütçe açısından en köklü aynı zamanda çok önem arz eden Roma anlaşmasıdır. Bu anlaşmanın 1962 yılında yürürlüğe girmiş olan OTP’nın temel amacı; Tarım sektörü açısından etkinlik ve verimliliği arttırmak, tarım sektörün bakımından mevcut piyasanın dengesini oluşturmak, üretimini yapan çiftçinin gelir seviyesini arttırmak aynı zamanda ürünü tüketen tüketicilerin en uygun maliyette ürüne ulaşmasına sağlamak sonrasında ise AB tüketilen ürünlerin

Gıda güvenliği açısından güvenilirliğinin kontrolünü sağlamaktır (Tekelioğlu, 2019).

Fransa’da 2010 yılı verilerine göre Cİ koruması olan alkollü içecekler, Şaraplar Tarım ürünleri ve gıda maddelerinin satışlarının toplam ekonomik değeri 20.854 milyar €’dur. Aynı zamanda Fransa ulusal gıda pazarının ortalama %15’i oluşturmaktadır (İloğlu, 2014).

3.3 Türkiye’de Durumu

Tescil Ve Başvuru Sayıları

Şekil 3.1: Türkiye’de Coğrafi İşaret Başvuru ve Tescil Sayıları Tablosu

Kaynak: (<https://www.ci.gov.tr/>, 2020)

Başvuru sayısı ve tescil sayısının yıllara göre dağılımı 1996 yılından başlayarak gösteren grafikte ortalama bir seyir izleyen başvuru ve tescil sayılarının 2016 yılından beri artmakta olduğu dikkat çekmektedir. Bu yıl yapılan başvurlarda 93 başvurudan 13 ürünün tescil almasıyla başvurunun tescile oranının %13,97 ile düşük olduğu görülmektedir. Bugüne kadar gerçekleşen en fazla başvurunun 2017 yılında gerçekleştiği ve o yıl tescil alanların sayısının da 111 ürün ile en yüksek olduğu ve başvuruya tescil oranının %45 lere çıktığı görülmektedir. Son yıllarda bu konuda bilinç oluşması ile coğrafi işaret başvurularının diğer yıllara göre büyük oranda arttığı grafikten anlaşılmaktadır.

4. COĞRAFİ İŞARETLEME KRİTERLERİ COĞRAFİ İŞARETLEMEDE GEREKLİ KRİTERLER

Genel olarak ele alındığında Cİ ürünlerin yetiştiği ve üretildiği alan, yöre, bölge, coğrafi yerin isimden almaktadır. Cİ ürün birçok tarım ve gıda ürünleri için kullanılmaktadır. Örnek verecek olursak İtalya’nın herhangi bir bölgesinde üretimi yapılan zeytinyağının İtalya’nın Tuscany coğrafi işaret ile tescilli alınmış bir bölgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Fransa’da üretimi yapılan dünyada da bilinirliği olan Roquefort peyniri, gerek AB gerek ABD Cİ koruma tescili olarak koruması sağlanmaktadır. Diğer bir taraftan İsviçre’de üretilen saatler içinde bir Cİ olarak anımsanmaktadır. Ürünün alanlar tarafından bakıldığından ise Alman ve Japon yapımı olan arabaları, Fransız kozmetik ürünleri ve parfümeride Cİ olarak anımsanmaktadır. Öte yandan yiyecek ve

içecek bakımından düşünürsek Alman Birası, Fransız ve İtalyan peyniri ve şarabı, Rus votkası ve İsviçre Çikolatası gibidir (Gökovalı, 2007).

TPE standartlarına göre Cİ tescil başvurusu yapılacak ürünün sürdürülebilirliği, kalitenin korunması Cİ kullanımına etkin yeterli bir şekilde denetiminin yapılması zorunludur. Bu bağlamda denetimin objektif, tarafsız bir sistem kurularak Cİ takibi bağımsız kurum ve resmi otoriteler tarafından yapılması gerekmektedir. Cİ tescil başvuru aşamasında yâda başvuruda bulunan ürünlerin tamamında üretimi, işlenmesi, bölgeye özgü geleneksel metotların (ürünün üretimi yapılan bölgeye özgü iklim şartları, (nem, yağış, sıcaklık, rüzgar, gibi) ürünün üretimi yapılan toprağın kalitesi, yapısı, eğimi, ürünün güneş ışınlarına karşı yönü, coğrafi alanı, ürünün ya da bitkinin tüm özellikleri (tanımı, bakımı, ömrü,) ürün ile ilgili fiziksel ve kimyasal bileşenleri, ürünler ilgili çeşitleri (varsa), denetimi, kurallar bütünü denetleyen kurumlar ya da kuruluşlar) ile alakalı yetkinliği ve yeterliliği sahip resmi kuruluşlara önem arz etmeksizin dernek, kooperatif birliklerin veya örgütlerin yeterli düzeyde personel, donanım ve tüm imkanların sahip olması aynı zamanda tarafsız olması ve bu denetimden geçirilmesi çok büyük önem taşımaktadır (Tanrıku, 2011).

Cİ başvurusunu yapacak olan kişi yâda kurumlar aşağıda yer alan kriterlerin sağlanması gerekmektedir

- Başvuru yapılacak kişi yâda kurumun başvuru yapılacak gruptan hangisine ait olduğuna dair başvuru dilekçesi
- Tescili alınması istenilen ürünün menşei adı yâda mahreç adı ile ilgili ürünün ismi
- Tescili ürünün temel bilgileri, tanımı, hammaddesi ile ilgili fiziksel, kimyasal, mikrobiyolojik gibi teknik bilgileri içeren belge ve dokümanlar
- Tescili yapılacak ürünün Coğrafi sınırları kapsayan yöre, alan, yâda bir bölgeyi açıklayan bilgi ve belgeler veya buna benzer belgeler
- Tescili yapılacak ürünün kendine özgü temel üretim tekniğinin veya yöresel, geleneksel teknikleri içeren kriterlere ilişkin bilgi ve dokümanlar
- Tescili yapılacak ürün ile ilgili hangi Cİ alacak ise ispata dayanan bilgilerin yer alması
- Ürünün nasıl ne şekilde denetiminin yapıldığına dair açıklayıcı detaylı bilgi ve belgelerin olması
- Tescili yapılması düşünülen ürünün menşei yâda mahreç işareti olacak ise bu ürünün kullanım şekli, paketlenmesi, etiketlenmesi ve işaretlenmesi ile ilgili teknik ve detaylı bilgilerin yer alması

- Tescili yapılması istenilen ürün ile ilgili başvuru bedelinin ödenmesine ilişkin fatura, belge yâda dokümanın olması

İlgili tüzük için yönetmelik madde ve çeşitli yasal prosedürler yer alması gerekmektedir (<https://www.mevzuat.gov.tr/>, 2019).

4.1 Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri

Giresun tombul fıncığının tanımlayacak olursak; ılıman iklimi olan bir meyve türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Denizden 550 m yüksekliği olan yıllık olması gereken en uygun sıcaklığı 13-16°C olan en az -5°C en yüksek ise 35°C olan alanlarda üretiminin yapıldığını görmekteyiz. Yüksek eğimi bulunan gün içinde ise ortalama 20°C dolmalıdır. Yılın yaz aylarında özellikle Haziran ve Temmuz da %60 nemin altına düşülmemesi kaydıyla toprak tabanının su miktarının yüksek olmayacak şekilde besin bileşenleri bakımında da oldukça zengin olan pH 5-7 cm. çapında 5-6 adet dalı olan ve bu dallarında “Ocak” diye anılan küçük ağaççık tipindeki bitkilere denir.

Giresun Tombul fıncığının Hasat zamanı 10-15 ağustos, dişi ve erkek cinsi çiçek ama zamanı 10-20 Ocak, Şekli ise 1.11 yuvarlak büyüklüğü(gr) 1,46, kabuk kalınlığı 1.01, yüzdelik üzerinden randımanı %52.4, 1 kg fıncıktan kabuklu dane sayısı 670- 730 adet / kg, kabuklu meyve iriliği 16,3 (17.2-16.5-15.4) mm, rengi ise kahverengidir. Kabuk özelliği ise parlak dolgun, ucu hafif tüylüdür (<https://www.turkpatent.gov.tr>, 2019).

4.2 Üretim Metodu

Giresun Tombul fıncığı tek evcikli erkek ve dişi cinsi olan çiçekleri bulunan ve aynı bitkilerin üzerinde farklı yerlerinde yer almaktadır. Yılın ilk Ocak ayında karanfil adından dişi çiçekler aynı zamanda olgunlaşma sağlayarak polenleri meydana getirmektedir bu duruma “püs” adı verilir. Erkek çiçekler tarafından zamanla bu püs döllenebilir. Bu süreç 3-5 ay sürmektedir (www.turkpatent.gov.tr, 2019).

4.3 Denetleme ve Kriterleri

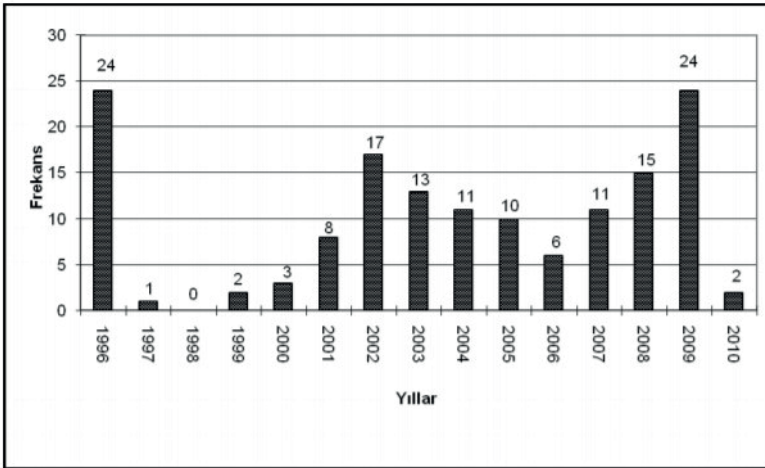
Fındık Araştırma Enstitüsü tarafından belirtilen Giresun Tombul fıncığının üretim teknikleri, teknik özellikleri ve uygulama bakımından denetimi 2 şekilde gerçekleştirilmektedir. Ağaç ve Meyve denetimi olmak üzere 2 şekil olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ağaç ve Meyve denetimi: Adını aldığı bölgede bulunan ağaçlar 4 ile 6 aylık süreçlerde 2 yâda 4 kişilik uzman elemanlar tarafından Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği yönetimi kapsamında gerçekleştirilmektedir (<https://www.turkpatent.gov.tr>, 2019).

4.4 Coğrafi İşaretleme Örnekleri

15. yy. da İlk olarak patent uygulamasının İtalya'da karşımıza çıktığını görmekteyiz. İtalya'da boy gösteren bu akım Avrupa'nın diğer ülkelerinde 200 yıl içinde yayılmıştır. Patent tescili Resmi olarak 1790 yılında Amerika, 1791 yılında ise Fransa'da başladığı bilinmektedir. Daha sonraki süreçlerde birçok farklı ülkelerde patent, buna benzer eş değerleri yönetmelikler ve düzenlemeler kanun maddesi olarak çıkarılmıştır (Tanrikulu, 2011).

Türkiye'de Coğrafi işaret tescil uygulamasının başladığı 1996 yılıdır. En fazla Cİ tescil açısından onaylanmış ürün 2009 yılından 24 adet tescil bakımından en fazla olduğu yıllar arasında olduğu görülmektedir. Yapılan tescillerin ortak olarak iki adet özelliğini görmekteyiz. İlk olarak tescil almış ürünlerin geneli geleneksel el sanatları sınıfında bulunan halı ve kilimlerden meydana gelmektedir. İkincisi ise tescil başvurusunu yapan tek özel şirket olan (Sümer Halı A.Ş.) tarafından yapılmıştır. Şekil 4.1 göre genel olarak bakıldığında ise Cİ tescil ürünlerin sayılarından ciddi anlamda artış olduğunu görmekteyiz (Çalışkan ve Koç, 2010).

Şekil 4.1: Türkiye'de Tescil Cİ Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: (Çalışkan ve Koç, 2010).

Cİ ürünlerin gruplara ayrılmasında geleneksel el sanatları ürünlerin büyük bir payı yaklaşık olarak (%26,5) olarak görülmektedir. Bu grup içinde bulunan halı ve kilimlerin payı oldukça önem arz etmektedir. İkinci olarak %23,1 oranından tarımsal ürünler oluşturmaktadır. Bu grupta yer alan üzüm (7 Tescil), (3 biber) ağırlık olmak üzere diğer tarımsal ürünlerin başında (Giresun Tombul Fındığı, Antep fıstığı, Diyarbakır karpuzu, Anamur muzunu, Salihli kirazı, Finike portakalıdır) bir adet tescilleri mevcuttur. Böylelikle

Türkiye’de bulunan ve Tescil almış olan ürünlerin büyük bir çoğunluğu bu iki grupta bulunmaktadır. Yöresel ve Geleneksel yemek aperiatif türü yiyecekleri sınıfına bakıldığında ise toplam 25 adet Cİ tescili alındığını görülmektedir. Bu sınıfın içerisinde Mardin mutfağı 4 adet yöresel yemeğı ile tescil olarak ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra diğeri sınıflandırma içinde Türkiye’de ismi ile ün kazanmış diğeri yöresel lezzetlerde önem arz etmektedir. En başta gelen Akçaabat köfte, İskilip dolması, Kayseri mantısı, Adana kebabı, Bursa İnegöl Köftesi, Şanlıurfa çiğ köftesi, Erzurum oltu kebabı, Edirne tava ciğeri son olarak ise Çorum leblebisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğeri olarak sınıflandırmada ise Cİ almış olan Eskişehir Lüle taşı, Kangal Balıklı kaplıcası, Mardin taşı ve Afyon mermeridir (Çalışkan ve Koç, 2010).

Tablo 4.1: Tescillenen Coğrafi İşaretlerin Ürün Gruplarına Göre Sınıflandırılması

Geleneksel El Sanatları	Halı, kilim, çini, telkâri, baston, oyuncak bebek, battaniye, çember vd.	39
İçecek ve Alkollü İçkiler	Rakı, likör, viski, şalgam vd.	9
Tarımsal Ürünler	Meyve, sebze, Endüstriyel bitkiler	34
Unlu Mamüller, Tatlı ve Şekerleme Ürünleri	Kestane şekeri, pişmaniye, cezerye, Mustafakemalpaşa tatlısı, peynir tatlısı, pestil, köme, dondurma, baklava, künefe, Tarsus bandırma, pekmez, imlebbes, ceviz ezmesi vd.	16
Hayvansal Kökenli Gıda Ürünleri	Peynir, kaymak, sucuk, pastırma, bal	11
Hayvan Irkları	At, köpek, tazi, koyun	5
Geleneksel-Yöresel Yemek Aperiatif vb. Yiyecekler	Leblebi, pilav, kebab, köfte, çiğ köfte, turşu, mantı, pide, sembusek, ikbebet, kibe, dolma, tava ciğeri vd.	25
Zeytin ve Zeytinyağları	Gemlik zeytini, Ayvalık zeytinyağı, Güney Ege zeytinyağları, Edremit körfez bölgesi zeytinyağları	4
Diğeri	Mermer (Afyon), lüle taşı (Eskişehir), balıklı kaplıca (Sivas), taş (Mardin)	4
TOPLAM		147

Kaynak: (Çalışkan ve Koç, 2010).

4.4.1 Giresun Tombul Fındığı

Türkiye’de Karadeniz bölgesinde ve yurt genelinde fındık kültürünün yayılması üç aşamada görülmektedir. Fındığın ilk aşaması Orta Asya, ismine “Kosik” veya “Koşuk” ikinci aşamasında Türkiye’nin batı bölgesinde yaşayan halkın “Çetlevük” son olarak üçüncü aşaması Anadolu bölgesinde yaşayan

aynı zamanda halk Arap etkisiyle karşı karşıya kalan halk “bunduk” daha sonra ise bu sözcük “Fındık” şeklinde günümüz halini almıştır.

Fındık Dünya genelinde bakıldığı zaman özellikle 36-41 enlemlerinde yetiştirilmesi ön görülen bu iklime de en uygun olan konum ise Türkiye’nin Karadeniz Bölgesi’dir. Kıyı kesimlerden en fazla 30 km içerisinde aynı zamanda 750-1800 m. aşmayacak yerlerde yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Dünya’nın en önemli Fındık üreticisi Türkiye’dir. Dünya pazarının ihtiyacı olan fındığın ortalama %75 Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Türkiye’de Başta Giresun olmak üzere Karadeniz’in çeşitli kıyı bölgelerinde yetiştiriciliği yapılmaktadır (<https://www.fiskobirlik.org.tr/>, 2019).

4.4.2 Nocciola del Piemonte/Nocciola Piemonte

AB ülkeleri arasında Özellikle İtalya’nın Coğrafi Menşei İşareti almış olan kabuklu veya kabuksuz olarak tanımlanan ismini ise yetiştirildiği Piedmont bölgesinden “Nocciola Piemonte” olarak almıştır. İtalya’da 19 yy. günümüze kadar üretimi sağlanan ve kendine özgü gevreksi dokusu bulunan, doku ve kavurma işlemi sırasından aroma ve koku bakımından oldukça iyi olan “Tonda Gentile Trilobata” cinsinin en önemli bir fındık çeşitleri arasında karşımıza çıkmaktadır. Piemont dağının eteklerinde yetişen bu fındık çeşidi ortalama olarak deniz seviyesinden 150 -800 m olarak olgunlaşmaktadır. Yıllık ortalama 900 mm yağış düşmektedir yetiştiği toprak yapısı itibariyle Piedmont bölgesinin toprak yapısı mineral bakımından oldukça yoğundur.

Nocciola del Piemonte/Nocciola Piemonte Fındık çeşidi kabuklu ve kabuksuz olarak 17 milimetre (mm) ile 21 mm arasında olup çiğ ve kavurulmuş şekilde paketlenip, kavurulmuş, ezilmiş püresi yapılmış aynı zamanda aroması bakımından son derece farklı olan, değişik şekillerde de tüketilen bir Fındık olarak karşımıza çıkmaktadır.

2 Aralık 1993 yılında bölgede hektar başına maksimum 420 ile 500 adet Fındık ekilmesi planlanmaktaydı. Yapılan son yasal düzenleme ile ekili alanlara maksimum 650 adet Fındık ekilmesi planlanmıştır. Kuruyan ya da ölen fındık ağaçların yerine başka farklı bir ağaç dikilmemektedir. Ağaçların bakımı, dikim aralıkları, hasat gibi pek çok konuda İtalyan Resmi otoriteleri tarafından takibi yapılmaktadır (<https://eurlex.europa.eu>, 2019).

İtalya’da iki fındık (*Corylus avellana L.*) çeşidi, Piedmont bölgesinde “Tonda Gentile delle Langhe” ve Campania bölgesinde “Tonda di Giffoni” PGI tarafından korunmaktadır; PGI etiketi altındaki ticari ürünler sırasıyla “Nocciola Piemonte” ve “Nocciola di Giffoni” adlarıyla ticarileştirilir (<https://eurlex.europa.eu>, 2019).

KAYNAKÇA

- Akbaba, A. &. (2016). *Yiyecek İçecek Endüstrisinde Trendler II, Gastronomi Turizmi ve Coğrafi İşaretleme Ürünleri (s. 113- 128)*. Ankara.
- Altınışık, M. (. (2020, 07 28). Amino Asitler ve Peptitler. UK .
- ÇALIŞKAN, V., & KOÇ, H. (2013). TÜRKİYE'DE COĞRAFI İŞARETLERİN DAĞILIŞ ÖZELLİKLERİNİN VE COĞRAFI İŞARET POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(28), 193-214.
- Dikici, A. K. (2013). Gıdaların Coğrafi İşaretleme. *İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, , 136- 138. .
- Doğanay, H. (2012). Türkiye Fındık meyvacılığındaki yeni gelişmeler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 1-22(27), 3. .
- EROĞLU PEKTAŞ, G. Ö. (2018). Türkiye'de Coğrafi İşaretler ve İhracat Pazarlaması Açısından Değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23(39), 65-82.
- EROL, Y. (2014). Türkiye'de coğrafi işaretleme sisteminin mevcut yapısı. *Yüksek Lisans Tezi* .
- Ertan, A. (2010). Prestijli Tarım Ürünlerinin Pazarlamasında Kalite ve Coğrafi İşaret Kavramlarının tutulması ve bu bağlamda Tarım satış Kooperatiflerinin Önemi . . *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, , 166-167. 2(12), .
- Fındık Değerlendirme Raporu. (2020, 10 08). Retrieved from <https://www.tarimorman.gov.tr>
- Fındık Raporu . (2018). Ankara.
- Ankara.Fügen Durlu Özkaya. (2013). Sürdürülebilir Gastronomi Turizmi Hareketliliğinde Coğrafi İşaretleme'nin Rolü . *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* , 1(1), 13-20.
- Gıdaların Coğrafi İşaretleme. (2013). *İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 39(1), 136-138.
- Gökova, U. (2007). Türkiye Örneği Coğrafi İşaretler ve Ekonomik Etkileri;. *İktisadi ve İdari Bilimleri Dergisi* , 21(2), 141,155.
- Güzide Öncü Eroğlu Pektaş, C. K. (2018). Türkiye'de Coğrafi İşaretler ve İhracat Pazarlaması açısından Değerlendirilmesi . *Doğu Coğrafya Dergisi* , 23(39), , 65-82. .
- <http://ec.europa.eu/>. (2019, 11 29). EU.
- <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html>. (2019, 11 29). Retrieved from <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html>.
- <http://www.fao.org/>. (2019, 20 2). Retrieved from <http://www.fao.org>

- <http://www.giresuntb.org.tr/> . (2020, 07 26). Retrieved from <http://www.giresuntb.org.tr/images/piyasaanalizi2>.
- <http://www.tmo.gov.tr/>. (2019, 02 23). Retrieved from <http://www.tmo.gov.tr/>
- <http://www.tmo.gov.tr/>. (2019, 12 03). Retrieved from <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/>
- <http://www.tmo.gov.tr/>. (2019, 07 23). Retrieved from <http://www.tmo.gov.tr/>
- <http://www.tmo.gov.tr/>. (2019, 07 23). Retrieved from <http://www.tmo.gov.tr/>
- <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/>. (2019). Retrieved from <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/findik/Sayfalar/Detay.aspx?SayfaId=4>
- <https://eurlex.europa.eu/>. (2019, 12 22). Retrieved from <https://eurlex.europa.eu/>
- <https://eur-lex.europa.eu/>. (2013, 15 12).
- <https://statik.tse.org.tr/>. (2017, 07 23). Retrieved from Coğrafi İşaretleli Ürünler: <https://statik.tse.org.tr/>
- <https://ticaret.gov.tr/>. (2018, 12 07). Retrieved from <https://ticaret.gov.tr/>: <https://ticaret.gov.tr/>
- <https://unctad.org/>. (2016). Why GeoGraphical indications for least developed countries, . UNCTAD.
- <https://www.ci.gov.tr/>. (2020). Retrieved from <https://www.ci.gov.tr/Files/GeographicalSigns/ffbb133a-c09c-4ccf-9db5->
- <https://www.ci.gov.tr/>. (2019). Retrieved from <https://www.ci.gov.tr/>
- <https://www.ci.gov.tr/>. (2020, 06 03). Retrieved from https://www.ci.gov.tr
- <https://www.fiskobirlik.org.tr/>. (2015). Retrieved from <https://www.fiskobirlik.org.tr/wp-content/uploads/2015/10/istatistikler.pdf>
- <https://www.fiskobirlik.org.tr/>. (2019). Retrieved from <https://www.fiskobirlik.org.tr/>
- <https://www.fiskobirlik.org.tr/>. (2020, 07 03). Retrieved from <https://www.fiskobirlik.org.tr/wpcontent/uploads/2015/10/istatistikler.pdf>.
- <https://www.gov.uk/>. (2019, 11 23). *how-to-register-food-or-drink-products*. Retrieved from <https://www.gov.uk/guidance/eu-protected-foodnames->
- <https://www.italianfoodexcellence.com/>. (2020). <https://www.italianfoodexcellence.com/>. 07 07, 2020 tarihinde ; adresinden alındı . (2020, 07 07). Retrieved from <https://www.italianfoodexcellence.com/>: <https://www.italianfoodexcellence.com/hazelnut-from-piedmont/>)
- <https://www.mevzuat.gov.tr/>. (2019). Retrieved from <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.555.pdf> : <https://www.mevzuat.gov.tr>
- <https://www.mevzuat.gov.tr/>. (2019, 10 12). Retrieved from <https://www.mevzuat.gov.tr/>

- <https://www.scienceofcooking.com>. (2019). Retrieved from <https://www.scienceofcooking.com>.
- <https://www.telifhaklari.gov.tr/>. (2019). Retrieved from <https://www.telifhaklari.gov.tr/>
- <https://www.turkpatent.gov.tr>. (2018).
- İloğlu, N. (2014). Coğrafi İşaretlerin Tescili ve denetimi üzerine farklı ülke sistemlerinin incelenmesi ve Türkiye Uygulaması Uzmanlık Tezi. *Uzmanlık Tezi*, 06-30.
- İslam, A. (2018). Hazelnut Culture in Turkey. . *Ordu Üniversitesi Akademik Ziraat Dergisi*, 7(2), 259.
- Karakulak, . (2016). Retrieved from Coğrafi işaretleme yoluyla Gastronomik kimlik oluşturma ve gastronomik kimliğin destinasyon pazarlamasındaki rolü: Trakya rneği, .
- Kızıltepe, H. (2005). *Türk Coğrafi İşaretler Mevzuatı, AB Mevzuatı ile Mukayesesi ve bazı önemli ülkelerdeki coğrafi işaretler mevzuatı uzmanlık Tezi*. Retrieved from TPMK
- Koluman, A. &. (2013). Gıdaların Coğrafi İşaretlenmesi. *İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 136- 138.
- Mustafa Kan, A. K. (2017). Türkiye’de Coğrafi İşaretlerle ilgili uygulamada Yaşanan Sorunlara sinai mülkiyet kanun tasarısı çerçevesinden bir bakış. *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (13), , 135-137. .
- Oraman, Y. (2015). Türkiye’de Coğrafi İşaretili rnler. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal bilimler Dergisi*, 1(1),, 76-83. .
- Orhan, A. (2010). Yerel Değerlerin Turizm rnne Dönüştürülmesinde “Coğrafi İşaretlerin” Kullanımı: İzmit Pişmaniyesi rneği. *Anatolia: Turizm araştırmaları Dergisi*, 21(2), 243.
- zkan, A. H. (2012). Türkiye’deki Fındık retimi ve Pazarlama sorunlarına Global Bakış. *Çankırı Kratekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 183- 192.
- şAHİN, A. &. (2012). Türkiye’de Coğrafi İşaretleme ve Yöresel rnler. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*(2), 88-92.
- şimşek, A. &. (1999). Fındığın Bileşimi ve İnsan Beslenmesi Açısından nemi. *Gıda*, 24(3), . *Gıda* , 209-216.
- Tanrıkulu, M. (2011). Türkiye’de Coğrafi İşaretlerin Tespiti ve Tescil Edilmesinin nemi. *Uluslararası Sosyal Bilimleri Eğitim Dergisi*, 1(2), , 173-174.
- Tekelioğlu, Y. (2019). Coğrafi İşaretler ve Türkiye Uygulamaları. *Ufuk Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, , 9-60.
- Tekelioğlu, Y. (2019). Coğrafi İşaretler ve Türkiye Uygulamaları. *Ufuk Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(9), , 47-60.
- TPK. (2015).

- Tuncay, M. (2009). Coğrafi İşaretli Ürünlerin Korunması,. *Yayımlanmış Yüksek lisans Tezi*,.
- Ustaoglu, B. (2012). Giresun'da iklim koşullarının Fındık (Corylus Avellana) Verimliliği üzerine Etkisi. . *Marmara Coğrafya Dergisi*, (26) , 303.
- WIPO . (2019). Retrieved from Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü: Telif Hakları Genel Müdürlüğü.
- WIPO. (2023). Retrieved from Historical Background, Nature of Rights, Existing Systems for Protection and obtaining protection in other countries,: WIPO Symposium, https://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=1626,
- www.turkpatent.gov.tr. (2019).
- Yıldırım, M. &. (2018). Yerel Değerlerin Geleceğe Taşınmasında Coğrafi İşaretli Ürünlerin Rolü; Gastronometro Örneği. *Şanlıurfa* , (p. 155).
- Yılmaz, E. &. (2004). Gıda Matrislerinden Aroma Maddeleri Salınımının Fiziksel Esasları. *Gıda Mühendisliği Dergisi*(18), 25-28.